

חופש פסח איתיאל גבעון

חירות - יסוד העולם¹

אחד הכוחות היסודיים ביותר בעולם הוא הרצון להיות חופשי, משוחרר, עצמי. אף אחד לא רוצה שיגדירו לו מה לעשות. למשל, הורה, חבר או מורה קובעים לנו מה לעשות או מה לא לעשות, הדבר מביא לתחושה לא נעימה. גם כאשר המציאות מכתובה את מעשינו, הדבר מעיק. למשל: אם בריאותנו או מצבנו הכלכלי דורשים מאתנו לנהוג בדרכים מסוימות או שהם מונעים מאתנו לפעול את מבוקשנו, הדבר קשה עלינו.²

הרצון לחופש אינו רק רצון אנושי, אלא הוא עומד גם ביסוד ההוויה כולה. האש אשר מטבעה מטפסת למעלה, תקיף כל מכשול שנשים בעדה. הצמח מתפרס למרחב, ואינו מקבל הגדרות. גם הוא יתנגד לכל מכשול שיוצב בפניו. גם החי – אם נכניס בהמה לכלוב, גם אם נרגיל אותה לעובדה שאנחנו נחמדים ושכל יום היא מקבלת אוכל – אם לא 'ננעל בפניה כראוי' - היא תברח!

יוצא, אם כן, שהשאיפה לחירות נעוצה בטבעיות המציאות כולה. כל דבר מנסה לפעול את עניינו בעולם כפי טבעו באופן הרחב ביותר, וכשהוא אנוס, כבוש או נשלט, הוא סובל סבל שאין לתארו. לכן, למשל, אחת הקושיות שאנשים נוטים להקשות על התורה, ובמיוחד בדורנו – דור בו כיאה לדור של גאולה מונף דגל החירות, היא על מושג העבדות. מושג זה 'מקפיץ' אותנו ומעורר אצלנו את רגשי המוסר, כיוון שעל פני-הדברים חשים אנו כי הוא נוגד את טבעיות העולם ואת מגמתו.³

בחג הפסח – חג החירות – נפגשים אנו כאמור עם דבר יסודי ביותר - החירות, וראוי לברר את מהותה. אלא, שלפני שנעמוד על החירות ננסה לברר מהו שיעבוד, על דרך מה שכתב המהר"ל כי מן הטוב יודע הרע כמו שממראה השחור יודע מראה הלבן ידיעה אמיתית, וכפי שמזכיר הוא

¹ מאמר מתוך הספר "נאום הגבר" המקווה לצאת אל האור בעזרת ה' יתברך, עיקרי הדברים שמעתי כמדומי מפי הרב אליעזר קשתיאל בשיעור בישיבת הכותל.

² תנו רבנן: שלשה חייהן אינם חיים, ואלו הן: המצפה לשולחן חבירו, ומי שאשתו מושלת עליו, ומי שייסורין מושלין בגופו. ויש אומרים: אף מי שאין לו אלא חלוק אחד. ותנא קמא - אפשר דמעייין במניה (ביצה לב, ב).

³ נציע הסבר קצר לעניין העבדות ונאמר כי: העבדות בתורה אינה עונש. מגמתה היא לא לחנוק את האדם, אלא להפך – לחנך אותו לפעול. אדם שהגיע עד לחידלון מעש שהביא אותו על לכדי גניבה [הפך מנותן ומופיע לנוטל ולוקח] (מכתב מאליו, קונטרס החסד לרב דסלר), יוכל לבוא לתיקונו רק אם יפעל ויגלה כוחות חיים כלשהם, ואם לא את כוחותיו שלו הרי שעל כל פנים את תוכן חייו של אחר (אדונו). מתוך 'ההנעה החיצונית' הזו יתעוררו גם כוחותיו שלו ויחזור בע"ה להיות נותן משלו. על פי הבנה זו מובנים הבדלי הדינים שבין עבדות יהודי לעבדות גוי אשר הנם פועל יוצא של תכונות בסיסיות שונות ואיכ"מ.

את הנאמר לגבי האגדה בה מתחילים אנו בגנות ומסיימים משבח⁴. "ולמה מתחיל בגנות - מפני שאין לשבח הכרה אמיתית רק מן ההפך"⁵. על פי הבנה זו, ראוי להתחיל בבירור המושג שיעבוד כיוון שדווקא מתוכו נעמוד באופן אמיתי על עניינה של החירות.

אם 'נחזור' בסדר השנה מעט לאחור - לפורים, נבחין בתופעה מוזרה. פעמים לא מעטות מזכירה המגילה את עובדת תליית המן על העץ⁶, ולא רק אותו, אלא גם את בניו. המילה 'תלוי' גונזת בתוכה שני פירושים. האחד כפשוטו - תלוי על עץ. הפירוש השני, והוא אולי יסודי יותר, ומהותי יותר, הוא: 'תלוי' במובן של 'תלות'. ידוע כי המן הרשע אשר הנו מזרע עמלק, עניינו לכסות את הנהגת ה' בעולם⁷. שאיפתו היא להראות, איך כל העולם הזה הוא רצף של השתלשלויות הגיוניות, זאת בניגוד מוחלט לתפיסת ישראל האומרים כי ה' הוא המכונן את הכול - ברצונו מגדל ומפאר, וברצונו משבר ומקצץ. עיקר הטענה של המן היא, שגם אנחנו בני האדם כחלק מן העולם כולו תלויים במאורעות העולמיים, וכי איננו משפיעים עליהם דבר. בני האדם, לפי שיטת עמלק, ייכחדו ברעידת אדמה בדרך טבע בדיוק כמו שאר החי והצומח, והדבר אינו קשור בהשגחה או רצון עליון כלשהו - הפך הטענה הישראלית⁸. עמלק מיוסד על תפיסת 'ההכרח'⁹ - על הטענה לפיה העולם בנוי בדרך של סיבה ומסובב באופן טבעי מאז ומתמיד - מעין טענת הפילוסוף בתחילת ספר הכוזרי לפיה אין ה' משגיח על הברואים¹⁰. כיוון שהמן העמלקי זרעו עניינם להראות כיצד האדם **תלוי במציאות**, ולא המציאות תלויה במעשיו וברצונותיו, הרי שהמקום המתאים ביותר בשבילם הוא להיות תלוי במציאות. זה עניינם! לכן גם חשוב כל כך לתלות לא רק את המן אלא גם את בניו¹¹.

חג החירות הוא החג שבו עם ישראל כעם מתחיל לומר את מה שיש לו לחדש בעניין, כאשר **אם נתבונן היטב, הכול טמון ב - "מצה זו שאנו אוכלים":**

⁴ פסחים, קטז ע"א.

⁵ נצח ישראל פרק א.

⁶ אסתר ז, י ועוד.

⁷ פסיקתא רבתי, יב ועוד.

⁸ "ועל ידי ריבוי ההשחתות המתגברות ע"י הקיבוץ שאינו מוכשר לחיים טובים וישרים, מתבטל האגד הפנימי של האומה, והיא מסתלקת מעל במת התולדה, לפעמים בסיבות טבעיות נהוגות על ידי מלחמות והתגברות כוחות של אומות יותר מתוקנות ולפעמים ע"פ אורח ההשגחה בסיבות ההשחתות המזדמנות כהפיכת סדום וה"ה הכליונות המזדמנים מהררי געש ורעידת הארץ שהכל עולה בחשבון לפי ערך השימוש הללי, שכ"ז שיושפע מאיזה קיבוץ לטובת הצדק, עין ה' על יריאיו" (עין א"ה שבת א, כב).

⁹ אורות, 'קריאה גדולה'.

¹⁰ כוזרי א, א.

¹¹ ותאמר אסתר: אם על המלך טוב, ינתן גם מחר ליהדים אשר בשושן לעשות כדת היום, ואת עשרת בני המן יתלו על העץ (אסתר ט, ג).

שוב כדרכנו, נפתח בבירור מהו שעבוד, ומתוך כך נבין מהי גאולה: **את השעבוד בעולם ניתן לחלק לשלושה חלקים עיקריים:**

הסיבה

השעבוד הראשון הוא: **השעבוד לטעם!** אף אחד לא רוצה לעשות דבר 'סתם'. עד כדי כך עשיית דבר 'סתם' היא נוראית, שגם עבד שכל עניינו להיות משועבד – אין להעבירו סתם. התורה אוסרת עלינו לומר לעבד: 'העבר ערמה זו לכאן, ואחר כך החזר אותה למקומה', כיוון שזוהי התעללות מיותרת¹². כל אחד רוצה להרגיש במעשיו קצת מתיקות, קצת דבש, **קצת 'טעם'**. ואין זה סתם שהמילה טעם מתפרשת לא רק כתחושה, אלא גם כ-'סיבה' כיוון שהסיבה, התכלית שבעשייה, היא שמביאה את המתיקות. המונח 'סיבה' מתפרש אצלנו כ - גורם מכריח (כמוכר מסגנונם של הראשונים)¹³. יוצא איפה למעשה, שאחד השעבודים בעולם הוא **הצורך לפעול מתוך סיבה**, מתוך רצון להרוויח. הרווח יכול להיות ערכי או תאוותני, אבל בלעדיו לא נפעל. האדם אינו פועל סתם!

כנגד שעבוד זה אומרת לנו התורה לאכול **מצה** ולהתבונן ולהפנים את העובדה שהיא **חסרת טעם**. אנחנו אוכלים מצה העשויה מקמח ומים, ואין בה טעם. לאמור: את מצוות ה' מקיימים מתוך התבטלות מוחלטת לרצונו, וככל שמתבטלים יותר לסיבת הסיבות – למקור (לה'), כך הננו למעשה פחות ופחות כפופים למציאות אשר היא בעצמה כפופה אליו, ולמעשה יותר חופשיים. מאז יצאנו ממצרים 'בית העבדים' - המקום בו כולם עבדים כל אחד יותר מחברו, עסוקים אנו בלהיות יותר חופשיים, או במילים אחרות: הולכים אנו ונהיים יותר ויותר **כלליים**. היסוד הזה של עבודת ה' שלא מתוך חיפוש טעם ובקשת פרס¹⁴ מונח גם בעובדה שבקטורת אין לשים דבש¹⁵, לאמור: עבודת ה' אינה תלויה במתיקות הנלווית.

יתירה מכך: רבים מחז"ל ומרז"ל בדורות הקודמים עיינו בטעמי המצוות מתוך רצון להתקרב אל ה', וכדי לפעול מתוך תחושת קרבה ושייכות, שתנבע מהבנה, אך כולם הבינו כי יש צד שבו העבודה התמימה – 'כי ה' אמר' - היא הגדולה ביותר, ולא רק הגדולה ביותר מבחינת הדבקות בה', אלא גם מבחינת הפעולה שלה בעולם. כך גם אמרו רז"ל כי לא רק בקיום המצוות אלא גם

¹² רש"י ויקרא כה, מג

¹³ למשל: אנו אומרים שה' הוא סיבת הסיבות, כלומר: ה' הוא מקור הכול, וממנו הכול נובע, והכול כפוף אל רצונו.

¹⁴ "אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס, אלא הו כעבדים המשמשין את הרב שלא על מנת לקבל פרס, ויהי מורא שמים עליכם" (אבות א, ג).

¹⁵ ואם נתן בה דבש - פסלה (כריתות ו, א).

בלימוד התורה, כאשר מכניסים שיקולים אנושיים, עשויים למעשה לצמצם את עניינה¹⁶. בדרך כלל, כשיודעים מה היא המגמה הכללית, הדבר מועיל לעשייה הפרטית. הדבר אינו בהכרח כך בעניין עבודת ה' הנשגבת מאיתנו, אשר ידיעתנו בה מהווה מצד אחד השגה והתעלות, אך גם צמצום והנמכה מן הצד האחר. יתירה מזאת, מי אמר שישנה מגמה חיצונית לנו, אולי המגמה היא עצם העשייה?

כשם שולחת את בנה לעשות דבר, לעיתים ישנה תכלית לבקשתה, אז ניתן לבוא ולומר שחקירה אחר רצונה עשוי להועיל. וכאמור לעיל, אם התכלית עליונה כל כך מאיתנו, הרי שישנה גם סכנה של צמצום, אך לא פחות מכך ייתכן גם כי כל רצונה הוא שבנה יעשה כדברה, אז מתגלה שיא אהבתו אליה באשר מוכן הוא לקיים את ציוויה מבלי לשאול למה ומדוע.

החפץ

שעבוד נוסף הוא **השעבוד לחפצים**. פעמים רבות נשמע אדם האומר: 'אני רוצה לעשות דבר מסוים, אבל אני לא יכול כי אין לי אפשרות, חסרים לי **חפצים** לפעול את **חפצי**'. 'אחח!', לו היה לי רכב הייתי ... וכו', ואם היה לי כסף הייתי ... וכו' לו הייתי רוטשילד וכו' וכו'. כנגד התחושה שהמציאות היא הקובעת, והיא המאפשרת לנו לעשות את חפצנו – את רצוננו, אוכלים אנו את המצה הלוא היא **לחם עוני**. לענייני חפצים, הוא עניי, אך אין זה מונע ממנו להיות חופשי ולפעול את חפצו – את רצונו. - היזהרו בבני עניים שמהם תצא תורה¹⁷. לא בעושר תלויה הצלחתו של אדם לפעול את רצונו ולעבוד את קונו, שלא לדבר על כך שהדבר יכול להתהפך ברגע¹⁸. מרדכי היה כבוש ומסכן, והמן היה עשיר ונשגב, 'ופתאום נראה ה' אליו', ונהפכה הקערה על פיה, וה' העביר את עושרו של המן למרדכי¹⁹.

מסופר על אדם שלא היה לו כסף, ולקראת חג הסוכות הוא קנה אתרוג יקר על מנת לקיים את מצוות נטילת לולב בצורה מהודרת. כששב הביתה, קפץ עליו ילדו בשמחה, ותוך כדי הקפיצה נפל האתרוג, ופיטמו נשבר. אשתו של החסיד צעקה על הבן ואמרה: 'עכשיו אבא לא יוכל

¹⁶ "עניין תורה לשמה – לשם התורה כי מציאות החכמה הוא רצון השי"ת שתהיה בפועל, והיא מציאות יותר נחמדה ומעולה מכל מה שאפשר להחשב". (אורות התורה ב, א).

¹⁷ נדרים פא, ע"א.

¹⁸ יוסף מוקיר שבי, הוה ההוא נכרי בשבבותיה, דהוה נפיש נכסיה טובא. אמרי ליה כלדאי: כולהו נכסי - יוסף מוקיר שבי אכיל להו. אזל זבנינהו לכולהו ניכסי, זבן בהו מרגניתא, אותבה בסייניה. בהדי דקא עבר מברא - אפרחיה זיקא, שדייה במיא, בלעיה כוורא. אסקוה אייתה אפניא דמעלי שבתא. אמרי: מאן זבין כי השתא? אמרי להו: זילו אמטויהו לגבי יוסף מוקיר שבי, דרגיל דזבין. אמטויהו ניהליה, זבניה. קרעיה, אשכח ביה מרגניתא, זבניה בתליסר עיליתא דדינרי דדהבא. פגע ביה ההוא סבא, אמר: מאן דיזיף שבתא - פרעיה שבתא (שבת קי"ט, א').

¹⁹ אסתר י.

לעבוד את ה' בנטילת לולב! אמר החסיד: 'לא נורא, תכננתי לעבוד את ה' בנטילת לולב, עכשיו אעבוד אותו בכך שלא אתרגז'.

ככול שהרצון עליון יותר כדוגמת הסיפור שהבאנו (הרצון לעבוד את ה' באיזו דרך שרק תתאפשר), כן קטנה התלות במציאות, וההצלחה מרובה יותר. גם אם לא יצליח האדם בעצמו לפעול את מבוקשו, הרי שעל כך נאמר: "לא עליך המלאכה לגמור"²⁰. זו גם אחת התשובות לצדיק ורע לו - אם אדם חש ברע סימן שאינו צדיק, שהרי כל מבוקשו הוא לעבוד את ה', ומה זה משנה אם מן המצר או מן המרחב - העיקר ש - 'קראתי י-ה'. אם אדם חש ברע, זהו כבר סימן לכך שהוא אינו צדיק גמור.

שאל פעם בחור את הרב שדיבר על חופש הרצון הפועל ועל כי הוא נישא מעל לכל העולם: 'והרי אני רוצה להיות רופא על מנת לרפא את עם ישראל, ורופא הרי צריך כסף כדי שיוכל ללמוד, והדבר לוקח זמן. יוצא, אם כן, שהמציאות קובעת לי מה, ואם לעשות?' ענה לו הרב: לא לרפא את עם ישראל מבוקשך, אלא תאוות כבוד או הנאה אתה רוצה. אילו היית רוצה לרפא את עם ישראל, היינו רואים אותך מייבב בבכי בברכת "רפאנו". לא שאתה אינך מונע גם מהרצון לרפא את עם ישראל, אבל בהחלט גם מתוך כפיה חיצונית תאוותנית. הרצון להיות רופא זהו כבר רצון נמוך יותר מאשר הרצון שעם ישראל והעולם כולו יהיה בריא. אילו היינו נטועים ברצון העליון ביותר - שרצון ה' הוא רצון הרצונות (רעוא דרעוין) יופיע בעולם בשיא כוחו ותפארתו, הרי שהעולם היה שונה לחלוטין. איך? איננו יודעים! אבל הוא היה שונה. דוגמה לכך פגשנו אצל חוני המעגל²¹. התפילה - שכל עניינה הורדת רצון ה' לעולם היא שיא הנקודה הזו, ולכן היא פותחת ב- "יהי רצון". כאשר אנו מכוונים את רצוננו לרצון ה'²², רצוננו שיופיעו בעולם תופעות המצביעות על רצון ה' וכוונתו שבמציאות באופן היותר שלם, ולכן אומרים אנו 'יהי רצון'²³.

הזמן

הנקודה השלישית הנה **השעבוד והכפיפות לזמן**. האדם חושב את מחשבותיו בתוך מסגרת הזמן. לכן למשל: אדם 'נורמאלי' לא ייטע חרוב, שהרי הוא נותן את פריו רק כעבור שבעים שנה²⁴. במקומות מסוימים המשטר הנו משטר מלוכני מתוך תפיסה שאם הקדנציות תהיינה

²⁰ אבות ב, ט"ז.

²¹ תענית כג, ע"א.

²² אבות ב, ד.

²³ באר הגולה למהר"ל באר ד.

²⁴ בכורות, ח ע"א; תענית, כג ע"א.

קצרות, כמו למשל אצלנו בדמוקרטיה, הרי ששום פוליטיקאי לא ישקיע בדברים שאת פירותיהם לא יראו בימיו. אפילו התורה, בהזכירה את השכר על המצוות, מזכירה היא את הפירות שבעולם הזה, ולא את העולם הבא.²⁵ אם ההיגיון הפשוט אומר להזכיר רק את פירות העולם הזה, מדוע אם כן בכל זאת מתעסקים רבים מן הראשונים בשאלה: מדוע לא כתבה התורה בפירוש את השכר המקווה? נראה שלראשונים היה ברור כי בניגוד לגויים הכבולים לזמן, הרי שעם ישראל - 'עם הנצח' אינו כפוף לזמן. לא הפור הוא הגורל של פורים יקבע את גורלנו, אלא כוח שהנו מעל הזמן. אם עם ישראל היה עם ככל העמים הרי שכשמשה הגיע לבשר על הגאולה ממצרים היו עונים לו: 'תשמע, לפי החישוב שלנו, **אולי** עוד ששים שנה נצליח ליצור הנהגה **שאוּלי** עוד מאה שנה אחר כך תצליח להקל מעלינו קצת מן העבודה **שאוּלי** בסוף תביא לשחרורנו המוחלט, כאשר רק **אולי** נמצא לנו מקום אחר לגור בו, שהרי אם לא כן, אין הדבר שווה כלל וכלל, ואם כך, עדיף להמשיך עם הטיט והתבן שבו אנו עסוקים עכשיו. [אם 'כולי האי ואפשר, אי הכי לא בעינא²⁶].

אך לא כך! הכתוב מעיד על עם ישראל: 'ויאמן העם'²⁷. טבע ישראל הוא להיות מסוגלים להסתכל מעל לזמן! מי היה מאמין שמשואה נבוא לארץ ישראל תוך זמן קצר כל כך. ממש 'כהרף עין'²⁸ ובכל זאת עם ישראל מאמין ונלחם על אמונתו.

הזמן מצמצם לאדם את החשיבה, וכנגד זה **המצה היא לחם 'במינוס זמן'**. בשמונה עשרה דקות, עוד לפני שהוא מחמיץ. אם ניקח לחם ונציא ממנו את האוויר (את כל השטויות, את כל ה'לופט גשעפט' - את כל המעטפת, את כל הקליפות), יהיו לנו מים וקמח - החומר היסודי של המצה - גרעין אחד מוצלח. המציאות מלאה שטויות והבלים המנסים לכבוש את עיקר המציאות, אך סיפור יציאת מצרים מכונן אותנו בחג החירות להצליח להתבונן אל השורש, אל העיקר, ולא להיות מושפעים מהכיסויים, שגם להם מקום, אך כקליפה בלבד עד אשר יעופו ברוח כמוץ המכסה את הגרעין²⁹. **לא הזמן, לא החפצים, ולא התאוות ימנעו ממנו להיות עצמאיים וגדולים**. אנחנו נפעל במציאות, ולא המציאות תפעל בנו!

²⁵ והיה אם שמוע תשמעו אל מצותי... ונתתי מטר ארצכם בעתו יורה ומלקוש ואספת דגןך ותרושך ויצהרך (דברים פרק יא).

²⁶ תענית כה, א.

²⁷ שמות ד, ל"א.

²⁸ מכילתא דר' ישמעאל בא פר' י"ד - בעניין גאולת ישראל.

²⁹ תהלים א, א.

מתוך הדברים שנאמרו ניתן לטעות ולחשוב שאם כך הדבר, אם אכן אין לנו עניין לא בזמן ולא במקום ולא בחפצים, הרי שכל החיים בעולם הזה הנם הבל הבלים³⁰, אך לא כך! חז"ל אומרים שעל האדם ליהנות מן העולם הזה, וכי לעתיד לבוא עתיד אדם ליתן את הדין על כל דבר שהיה יכול לאכול ממנו ולא אכל³¹. אומנם, על רבי חנינא מובא כי על אף שדי לו בקב חרובין, הרי שכל העולם מתפרנס בעבורו ובזכותו³², ואולי נכון יותר לומר: **בזכות** העובדה שדי לו בקב חרובין והוא אינו מושפע מן העולם, **לכן** הוא מסוגל להשפיע, אך מצינו מציאות אחרת אולי גבוהה יותר והיא: רבי שהיה עשיר מאוד, ובכל זאת בסוף ימיו פתח את ידו והניפה כלפי מעלה לאמור לא נהיית בעולם כלל³³, כלומר: לא היית תלוי בשום דבר. רבי היה נשאר במדרגתו גם אם היה עני, לא בגלל עושרו הוא היה רבי. היו שזכו לעושר ואעפ"כ לא הגיעו למדרגתו של 'רבי'.

שמה נטעה ונאמר כי גם לזמן אין כלל חשיבות? ובכן, לא כך! ישראל אמנם מקדשים את הזמנים, כלומר הזמנים נקבעים על פינו, אך עד נקודה מסוימת. את החודשים - אנו קובעים, ובעקבות כך גם את החגים. אבל, השבת - קביעה וקיימא³⁴. היא אינה ניתנת לשינוי. היכולת שלנו להתעלות מעל הזמן מוגבלת להחלטה האלוקית.

יתירה מזאת, גם לטעם (סיבה/מתיקות) יש מקום בעבודת ה'. אמנם כל שאור וכל דבש לא יעלו על המזבח³⁵, אך בהחלט יש עניין לשים את התורה 'על לבבנו'³⁶, להתאימה כדבש וחלב תחת לשוננו³⁷, ולחוש עד כמה הדברים מתוקים מדבש ונופת צופים³⁸. ודאי שמותר ואף מצווה ליהנות בלימוד תורה ובעבודת ה'³⁹, ודאי שגם יש מקום לעסוק בטעמי המצוות, אלא שיש לזכור כי הם טעם ולא סיבה, וח"ו שלא נאמר שאם בטל הטעם, בטלה המצווה.

נקודה שבה לא נגענו היא המקום. גם המקום מגביל, ודווקא הוא - כן מוגדר לישראל. הקב"ה קבע לעם ישראל ארץ אשר רק שם רצון ה' מופיע (אין הנבואה שורה אלא בארץ ישראל או

³⁰ קהלת א, ב.
³¹ ירושלמי קידושין ד, ס"ו.
³² ברכות יז ע"ב.
³³ כתובות קד ע"א.
³⁴ חולין, קא ע"ב.
³⁵ ויקרא ב, יא.
³⁶ דברים יא, יח.
³⁷ שה"ש ד, יא.
³⁸ תהלים יט, א.
³⁹ הקדמת ה"אגלי טל".

בעבורה⁴⁰). שלמותנו תופיע רק מתוך מיקום מתאים כאשר המיקום הזה הנו חלק בלתי נפרד מהווייתנו⁴¹. לנו ולארץ תכונות דומות: הארץ מכונה "ארץ הצבי"⁴² - שם המרמז לתכונת עור הצבי המסוגל להימתח ונמצא כי צמצומו אינו אלא למראית עין. כך גם 'המקום' אשר יבחר ה⁴³ גם ברגעי 'לחץ' מתברר כמקום ללא גבול כאמור: "מעולם לא אמר אדם צר לי המקום"⁴⁴ והוא גם מה שארון הקודש בנס היה עומד⁴⁵. לארץ כמו ליראל תכונה רוחנית בלתי מצומצמת ועל כן כל מהותה של הגאולה, של ההשתחררות מן המיצרים היא העלייה ארצה ומזה בדיוק חשש פרעה באומרו "הבה נתחכמה לו... פן ירבה.. ועלה מן הארץ"⁴⁶.

ביום העצמאות המופיע כהמשך לפורים ולפסח, חוגגים אנו את עצמאותנו (**חופשיותנו**), כאשר לאחר אלפיים שנה של תקווה ותפילות אשר עניינן פיתוח הרצון - הגענו אל **הארץ** אשר תמיד עיני ה' בה⁴⁷ ואשר בה או בעבורה גם קובעים את הזמנים⁴⁸. ממבט פשוט על ההסטוריה ברור הוא כי **לא רק** בזכות כלי נשק (החפצים) ניצחנו את המערכות, אלא **בעיקר** בזכות תקוותנו, ציפייטנו ורצוננו (חפצנו) שהנו חפץ ה'.

⁴⁰ כוזרי ב, יד.

⁴¹ אורות, אורות א"י א.

⁴² גיטין נז, א.

⁴³ דברים יב, ה.

⁴⁴ אבות ה, ה.

⁴⁵ יומא כא, א. וזאת משום שגם החומר בישראל מקבל מדרגה של רוח.

⁴⁶ שמות א, י.

⁴⁷ דברים י"א י"ב.

⁴⁸ משנה תורה, קדוש החודש א, ח: "אין מחשבין וקובעים חודשים ומעברין שנים אלא בארץ ישראל שנאמר: כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים", וראה גם פרק ה בהלכות שם.